

José Emilio Pacheco

MŪŠIAI DYKUMOJE

Iš ispanų kalbos vertė Simonas Bernotas

R A R A

Vilnius, 2023

I. SENASIS PASAULIS

Prisimenu, neprisimenu – kurie metai tai buvo? Jau veikė prekybos centrai, bet televizijos dar neturėjom, tik radiją: „Karlosa Lakrua nuotyčiai“, „Tarzanas“, „Vienišas reindžeris“, „Vyturių lyga“, „Profesorių vaikai“, „Meksikos gatvių legendos“, „Pansekas“, „Daktaras I. Q.“, „Širdies daktarė iš sielų klinikos“. Paco Malgesto rengė reportažus iš koridų, Carlosas Albertas komentavo futbolo rungtynes, Pedro Septiénas, Magas, vedė beisbolo transliacijas. Gatvėmis riedėjo pirmieji pokario automobiliai: pakardai, kadilakai, biuikai, kraisleriai, merkuriai, hadsonai, pontiakai, dodžai, plymutai, de sotai. Eidavome žiūrėti filmų su Erroliu Flynnu ir Tyronu Poweriu, į rytinius seansus, kai rodydavo visas serijas, – man labiausiai patiko „Mongo invazija“. Ant bangos buvo dainos „Be tavęs“, „Prasimanymas“, „Asiliukas“, „Molinis ąsotis“, „Meili širdelė“. Visur skambėjo klasikinis puertoriškietiškas bolero:

*Kad ir kaip aukštai bus dangus,
Nors ir skirtų mus jūros gilios,
Šiam pasauly kliūčių nebus
Mano meilei beribei.*

Tai buvo poliomieliito metai – mokyklose buvo pilna vaikų su įtvarais; snukio ir nagų ligų metai – visoje šalyje iššaudyta dešimtys tūkstančių sergančių gyvulių; potvynių metai – miesto centras vėl virto mariomis, žmonės gatvėse plaukiojo valtimis. Sakyta, kad per kitą audrą kanalizacijos sistema neatlaikys ir vanduo užlies visą sostinę. Na ir kas, atkirsdavo mano brolis, Miguelio Alemáno¹ režimo laikais mes ir taip iki ausų sėdim šūde.

Senjoro Prezidento veidą matydavai visur: milžiniškose freskose, idealizuotuose portretuose, žurnalų nuotraukose, plakatuose, simbolizuojančiuose pažangą, pasiektą viešpataujant Migueliui Alemánui, lyg Mūsų Išganytojui, jį liaupsinančiuose piešiniuose, paminkluose. Viešumoje jį šlovino, o privačiuose rateliuose be perstojo keikė. Tūkstantį kartų rašėme į bausmių sąsiuvinį: privalau paklusti, privalau paklusti, privalau paklusti tėvams ir mokytojams. Mus mokė šalies istorijos, valstybinės kalbos, Meksiko miesto geografijos: upių (vis dar tekėjo upės), kalnų (vis dar matei kalnus). Toks buvo senasis pasaulis. Suaugusieji skundėsi infliacija, pokyčiais, eismu, amoralumu, triukšmu, nusikalstamumu, gyventojų pertekliumi, elgetomis, užsieniečiais, korupcija, beribiu keleto žmonių praturtėjimu ir visuotiniu skurdu.

¹ Miguel Alemán Valdés (1900–1983) – 1946–1952 m. Meksikos prezidentas (čia ir toliau – vert. past.).

Laikraščiai rašė, kad pasaulis išgyvena sunkų laikotarpį. Horizonte vaidenosi pastarojo karo šmėkla. Niūrus mūsų laikų simbolis – atominis grybas. Tačiau vilties nestokojome. Mūsų vadovėliai tvirtino, jog žemėlapyje Meksika yra gausybės rago formos. Nuolatinės gausos ir gerovės ateitis buvo prognozuojama tolimiems dutūkstantiesiems – nenurodant, kaip tai pasieksime. Tvarkingi miestai, jokios neteisybės, jokio skurdo, smurto, jokių spūsčių, šiukšlių. Kiekvienai šeimai bus skiriama po itin modernų, aerodinamišką namą (to meto žodžiai). Niekam nieko netrūks. Visus darbus nudirbs mechanizmai. Gatvėse vešės medžiai ir trykš fontanai, o mieste važinės tylios, saugios, smogo nekeliančios transporto priemonės. Rojus žemėje. Pagaliau pasiekta utopija.

O mes tuo metu modernėjome, į savo kalbą įtraukdami žodžius, iš pradžių skambėjusius kaip počizmai¹ iš Tin Tano² filmų, o paskui nepastebimai tapusius meksikietiškus: tenquíu, oquí, uasamara, sherap, sorry, uan móment pliis. Pamėgome hamburgerius, paizus, donus, hotdogus, milkšeikus, aiskrymą, margariną, žemės riešutų sviestą. Kokakola palaidojo mūsų gėrimus iš kinrožių, bolivinių balandų ir

1 Počizmai – skoliniai iš anglų kalbos, vartoti Meksikoje.

2 Tin Tan (Germán Valdés, 1915–1973) – Meksikos aktorius komikas.

žaliųjų citrinų. Tik vargšai tebegėrė tepačė¹. Mūsų tėvai priprato prie haibolo, skoniu iš pradžių priminusio vaistus. Mano namuose tekila draudžiama, girdėjau pareiškiant dėdę Chulianą. Savo svečius vaišinu tik viskiu: reikia išbalinti meksikiečių skonį.

¹ Ananasų ir imbiero gira.